

Mešlar Francek in njegov brat Peterček.

Fr. Pravda — Jožef Gruden.

XIII.

es je čez noč okrevale. Dečka ga pa nista mogla vpreči, ker nista imela za to potrebnih jermenov. Te sta si hotela urezati šele doma. Pustila sta ga, da je tekel poleg voza. Vsa vesela sta bila, da se jima je tako hitro privadil.

Imena mu pa kar nista mogla pogoditi. Francek ga je klical: »Sultan«, »Perun«, Peterček pa: »Šek«, »Tiger«. Prebrala sta vsa pasja imena, kar sta jih vedela, pa se ni za nobeno zmenil.

Že sta se posvetovala, kako bi ga imenovala, če mu ne uganeta imena ali če ga sploh še nima; kar je nenavadno naključje obrnilo njiju pozornost nekam drugam.

Dospela sta do nekega gozda. Cesta ju je peljala skozi. Ne na desno, ne na levo nista videla nikogar. Ali pes je majal z repom, vlekel na uho, vohal pa tekal semtertja.

Kar se ustavi pri velikem grmičju, zarenči, zalaja in plane noter.

Dečka sta zavpila nanj: »Pojdi sem, pusti tisto, poberi se!« ali vse je bilo bob v steno. Pes se ni genil z mesta.

Peterčku je že tesno postajalo pri srcu, da so morda v gošči tatje, ki jima ne bodo vzeli samo denar, ampak tudi življenje. Že jo je hotel pcediti, pa je dejal: »V vasi so ljudje, pokličeva jih na pomoč, če naju bo kdo napadel.«

Francek pa meni, da je v gošči kakšna zver, miš, lisica ali veverica, in da jo je pes zavohal.

V tem sta zaslišala neke vzdihne. Kmalu nato se je začul glas: »Če je kdo blizu, usmili se mene nesrečneža in otmi me nevarnosti.«

Ti klici so spravili tudi Francka v strah.

Peterček je bil pa zbežal naprej. A ko je Francek le še stal, ne vedoč, kaj bi, ga je Peterček posvaril, naj ne hodi v goščo, češ, da ju vabi tja kakšen hudoben človek, ali pa da je kdo pal med razbojnike, ki ga tam pobijajo in ropajo.

Francka pa s tem ni ostrašil. Rekel mu je: »Saj sva kristjana. Ne puščajva bližnjega v stiski. Bog ve za naju. V njegovem varstvu sva. Pa naj se zgodi karkoli.«

Prekrižal se je Francek, pozorno se bližal goščavi, pa pogledal skozi drevje.

Peterček je stopil za njim. Pa kadar se je Francek količkaj zgenil, jo je Peterček ubral za nekaj korakov nazaj.

Pes pa je divjal kakor besen. Ničesar dečka nista zagledala. Francek je pa razmeknil veje, lezel naprej in naprej, dokler ni izginil.

Peterček se je jako bal zanj, zase pa še bolj. Trepetal je po vsem životu in boječe se je oziral na vse strani, če kdo ne prihaja.

Pa je vzel v eno roko kamen, v drugo je pa nabral peska, da bi ga sovražniku zabrusil v oči, če se poloti njega ali pa Francka.

Stric vojak jima je bil nekoč pravil, da je to dober pripomoček, ker hudobneža s tem oslepimo. In Peterček se je zdaj tega spomnil.

Lejte, Francek z nekom govori! A ne kriči, govori mirno! To je dalo Peterčku pogum.

Pristopil je bliže. Vlekel je na uho in slišal, da neznan glas pravi: »Oh, fantek, pojdi po ljudi! Pa naroči v najbližnji vasi voz. Vse bom plačal. Samo glej, da pridem domov.«

Francek je vprašal, kaj mu je in kdo ga je.

Nesrečni mož je odgovoril: »Nihče me ni. Ali v sebi čutim neizrečene bolečine. Pa jih morda ne bom prestal.«

Peterček je bil tedaj tudi že v gošči in hudo mu je bilo, ko je videl, kaj bolnik trpi. Povedal je dečkoma s kratkimi, a težko izgovorjenimi besedami, da ima do doma blizu tri ure hoda, da je bil v sejmu in da se ni nadejal, kaj ga bo doletelo.

»S seboj sem imel voz in konja,« je dejal, »pa sem jih ponoči naprej poslal; zdaj pa tukaj umiram.«

Francek je tujca tolažil in pravil, da sta bila z bratcem tudi v sejmu. Peterček je pa čutil vedno več zaupljivosti v tujca, ker je bil tudi on v sejmu.

Povedala sta mu, da imata voz. In Francek je pristavil: »Če vam je prav, vas pa midva popeljeva. Sicer nimava konja, ne vola, ne druge živali, ampak kar sama vas potegneva.«

To je postavnega moža v žalosti sicer potolažilo, ali zmajal je z glavo v skrbeh, da tega ne bosta mogla.

Francek si je mislil: »To je ugodna prilika, da poizkusiva svojo moč. Do cerkve voziva mater. Do tja je samo pol ure. Ali v Toplice je daleč. Ako to danes zdrživa, bova tudi kaj drugega. Vrhutega je to najina dolžnost, da se usmiliva bližnjega.«

Peterčka so vznemirjali drugi pomisleki. Potegnil je Francka v stran ter mu zašepetal: »Ta človek mi ni po volji. Nič ne imej ž njim. Le dobro ga poglej, — žid je.«

Francek je priznal, da ga ima tudi on za žida. Ali okregal je Peterčka, ker hoče kar tako mimo reveža, rekoč: »Posnemajva usmiljenega Samaritana v evangeliju, pa ne tistih neprijaznih ljudi, ki so pustili popotnika med razbojniki. Žid je tudi naš bližnji. Rada ga imejva kakor sebe.«

Peterček ni tajil, da Francek prav pravi. Šel je ž njim vred po voz, pa sta ga zapeljala do grmovja.

Žid je bil vesel, da je pomoč tako blizu. Ko je videl, da se na vozičku lahko dobro sedi in leži, je dečka prosil, naj ga deneta nanj. Dečka sta najprej natrgala mahu in tujcu mehko postlala.

Čutil je tujec, da ne bo imel niti v kočiji take udobnosti, pa se je dečkoma zahvaljeval, da se tako skrbno brigata zanj.

Šla sta fantiča pazljivo ž njim po cesti, izogibala sta se kamenčkov in, kadar je bilo treba, sta se ustavila.

V neki vasici si je bolnik hotel kupiti čaja. Tekala sta ondi fantiča od hiše do hiše, ali čaja nista dobila nikjer. Krčmarica je skuhala tujcu malo juhe, da se je pokrepčal.

Ponudili so mu tudi voz in konja. Pa ko so ga devali s Franckovega vozička, je kričal, naj ga nikar ne prekladajo.

Pustili so ga torej, kjer je bil. Ali naročili so mu dva krepka moža. Ta dva sta ga peljala, Francek in Peterček sta pa rinila.

Nista sicer hotela pokazati, da sta utrujena, ali dovolj jima je bilo; slaba cesta pa velika teža ju je bila utrudila.

Pozno popoldne so prišli s tujcem do mesteca, kjer je bil žid doma. Krenili so k hiši, katero jim je pokazal. Vzeli so bolnika z voza, pa ga odnesli noter. Imel je ženo in otroke. Ti so se jako prestrašili. Pripravili so mu gorke postelj in precej poslali po zdravnika.

Dečka sta že dobro vedela, da nista pomagala kristjanu. Prihitelo je mnogo sorodnikov in znancev, ki so bolniku izkazovali usmiljenje. Pomagali so mu, pa vsem je bilo videti, da so židje. Nihče ni pogledal fantiča. Ker nista hotela motiti, sta šla v gostilno nočit. Naprej nista mogla več. Pozno je že bilo in daleč do doma. Težko jima je delo, da bodo mati za nju v strahu. Vendar pa sta se nadejala, da jima bodo odpustili, ko jim povesta, zakaj sta tako kesna.

Ko je bolniku odleglo, je vprašal ženo, ali je kaj dečkoma plačala. Ni ju bilo več.

Poslala je ponja.

Bila je ta ženska trgovka in že namenjena, da jima utrga, če bosta preveč zahtevala. Zbijala je ceno, če je kupovala ali prodajala. In ker ni smela dati možema, ki sta tudi peljala, manj, nego je bilo dogovorjeno, se je hotela za to odškodovati pri dečkih. Zato je brž povedala naprej, da se ne da opehariti.

Francek je uvidel, da ima dobro dejanje za blago, ki je morebiti iz dobička naprodaj razstavljeno, pa je dejal: »Gospa, da sva se usmilila vašega moža, to sva storila iz ljubezni do bližnjega. Naš bližnji je vsak človek. Znan nam je lepi zgled o usmiljenem Samaritanu. In ta naju je izpodbodel, pomagati vam, dasi niste naše vere. Sam Jezus hoče to. A kar stori kdo zavoljo njega, za tisto ne želi povračila.«

Židinja se je jako začudila tem besedam. Bahala se je, da ona tudi rada pomaga, in kadar ji kdo postreže, da je hvaležna in je ni treba opominjati zaradi plačila.

Stisnila je Francku nekaj krajcarjev v roko, toda on jih ni vzel, rekši: »Če hočete kaj dati, dajte revežem.«

In odšla je v prodajalnico. Prinesla je dečkoma slaščic in je hotela naliti vsakemu še tudi čašico rozolije.

A je nista marala. Vrnila sta se v krčmo in tam plačala kruh in mero piva.

Židovi so ju še povabili, naj se zjutraj oglasita pri njih, da si bosta lahko kaj izbrala v njih prodajalnici.

Onadva pa sta samo vprašala, kako je kaj bolniku, pa sta šla brez povračila.

XIV.

Konopaskovka kar ni mogla pričakati svojih otrok. Že je mislila najeti človeka, ki bi ju šel iskat. Stric vojak se je tudi bal, da se jima je morda kaj pripetilo. Pa tolažil je mater, da najbrže še nista spečala blaga, pa da iščeta kupcev, da bi ga jima ne bilo treba nazaj vlačiti.

Ali temu ni bilo tako. Sinova sta spela proti domu, oba lepo zdrava, in pes ju je veselo obskakoval. Zdaj je imel ime, dala sta mu ga sama, ker nista bila uganila, kako so ga prej klicali. Dejala sta mu Vohač — ker je bil zavohal ubogega žida v gošči; tudi sta mu pripisovala delež pri dobrem delu, na židu izvršenem.

Morda sta otela človeško življenje? Vesela sta bila, in že bi bila o tem rada povedala materi.

Peterčku je prišlo na misel, da bi bila morala od Abrahama — tako se je reklo židu — vendarle kaj sprejeti; že se je kesal, da sta zavrnila celo tisto slaščico; morda ju bodo imeli za ošabna?

Francek mu je pa pojasnil, da moramo na to gledati, iz kakšnega namena se nam kaj da. Abrahamovka ju je menda hotela poplačati, kar sta dobrega storila njenemu možu.

»Ko bi ne bila ravnala z nama kakor z dobičkaželjnimi kramarji,« je dejal Francek, »bi se bila lahko posladkala tudi s tisto rozolijo, da ne bi bilo zamere; ker je pa samo o plačilu govorila in ji ni prišlo v glavo, da mi, kristjanje, delamo tudi marsikaj radi Boga, sva ji morala dokazati, da se moti.«

Peterček je pa vseeno mislil na bonbončke in na rozolijo, dasi je priznal, da sta modro ravnala.

Šele doma sta mu mati in stric pregnala oblizljive želje iz glave. Dečka sta bila namreč povedala, kaj se jima je bilo pripetilo. Ničesar nista zamolčala. Stric in mati sta pohvalila njiju nesebičnost v nadi, da bo zgled, ki sta ga dala drugovercem, zbudil spoštovanje v njih do naše svete vere in do vernih kristjanov. In to se je tudi zgodilo.

Žid Abraham ni pozabil vrlih dečkov. Prišel je v Detin precej, ko je ozdravel. Nič mu ni bilo po volji, da je žena pustila dečka brez zahvale. Morala mu je ponoviti, kaj sta govorila ž njo, pa se je namenil, da ju obišče.

Ker pa ni vedel, odkod sta bila, je povpraševal po njiju. Šel je od vasi do vasi in srečno prišel k njima.

To je bilo na sv. Vojteha dan. Dečkov pa ni bilo doma. Bila sta z materjo pri službi božji. Čakal je žid, da so se vrnili. Ko pa je ugledal voziček, na katerem se je tudi sam takrat vozil — toliko da se ni zjokal.

Prisrčno je dečka pozdravil. Tudi onadva sta se ga zveselila. Matí je dala tujcu roko kakor dobremu znancu.

Pripovedoval je tujec o svoji bolezni. Zvedela sta dečka, kako ga je napadla bolezen in kako ji je ušel. In bilo jima je všeč, da je pripoznal uslugo, ki sta mu jo bila izkazala.

»Hudo sem se mučil,« je pravil, »ko sem zapuščen ležal v gozdu. Že sem bil dal slovo upu, da bom še kdaj videl svoje ljudi. Prigodilo se mi je to tako-le: Bilo je po sejmu in jaz sem naložil blago. Tovariši, ki so bili z menoj vred najeli voz, so odšli naprej. Rekel sem jim, naj ne čakajo name, ker moram še marsikaj preskrbeti, in da pojdem zarana peš. Ponoči mi je bilo slabo. Mraz me je tresel. Pa sem si mislil, da me bo hoja segrela. Bilo je še temno, ko sem odhajal. Podvival sem se, kar sem mogel. Tedaj pa so me napadle slabosti. Nikogar ni bilo pred mano, ne za mano. Na cesto pa nisem smel leči. Bilo mi je za denar, ki sem ga imel pri sebi. Kaj, ko bi me kdo oropal? Zlezal sem torej v goščo. Tam sem ležal kakor v nezavesti, dokler me ni zdramilo pasje lajanje. Dolgo nisem hotel zaklicati, ker sem se bal, da bi prišel nadme hudoben človek. Ali vse ni nič pomagalo, moja bridkost je rastla, bolečine so se množile, pa sem se oglasil, da ne bi umrl. Hvala Bogu, da sem to storil! Vidva sta me otela. Da sem imel dosti denarja v pasu, najbrž nista vedela. Seve, zdaj bi vama tisoče zaupal. Kristjana sta, čislam vaju in z bolj poštenimi ljudmi se še nisem na svetu sešel.«

Konopaskovka si je štela v dolžnost pripomniti, da bi bili vsi kristjani vrli, ko bi popolnoma poznali in živeli po svoji sveti veri.

Rekla je: »Naša vera ni vzrok, da nismo, kakršni bi morali biti. Saj nas resnično uči samo vse dobro in nam nudi sredstva k svetemu življenju. Kar vsebuje stari zakon, to tudi mi sprejemamo za resnico, a vrhutega je zapisanih za nas v novem zakonu mnogo svetih besed in zgledov. Kdor se ravna po njih, je vrl, kreposten in pravičen. A kdor se po njih ne ravna, ni prišel k pravemu spoznanju ali pa mu manjka dobre volje. In zavoljo tega nastajajo in vladajo tudi med nami prestopki in grehi.«

Abraham se je pohvalil, da je poštenjak, žid, ki izpolnjuje zapovedi svoje vere.

Konopaskovka mu ni ugovarjala, ali pripomnila mu je, da more biti kristjan še boljši, ako ne izpolnjuje le tistega, kar je predpisano židom v starem zakonu, temveč še mnogo drugega, kar od nas zahteva sveta vera. To mora spoznati in razumeti vsak človek, ako ni zaslepljen po predsodkih.

Da Abraham ne bi mislil, da se hoče ž njim pričkat, mu ni vzela v misel, kar verujemo o odrešenju in o milosti božji. Toda Abraham je sam segel vmes, morebiti iz strahu, da ga žena ne bi v kakšni reči pregovorila. Pa je jel razkladati, čemu je prišel.

Najprej se je dečkoma zahvalil za ljubeznivost, potem je pa vprašal, če bi jima mogel s kakšno rečjo postreči.

Mati je odgovorila: »Kar potrebujemo, imamo, hvala Bogu.«

Užalostil se je žid nad tem odgovorom, pa dejal: »Menda nočete ničesar od mene, ker sem žid.«

To je pa zopet zbolelo mater in dečka, pa so mu povedali, da ga imajo tudi za svojega bližnjega, kakor sta Francek in Peterček dokazala.

»Tako torej sprejmita od mene to malenkost,« je zaprosil mož, pa stisnil vsakemu dečku po en tolar-križevce v roko.

Dečka nista vedela, ali bi vzela srebrnjak ali ne, in sta vprašujoče pogledala mater. Mati je pa brez ovinkov pojasnila Abrahamu, da sta dečka bolj vesela njegove hvaležnosti, kakor pa denarja, katerega si v resnici ne želita.

Francek je pa pristavil: »Ako sprejem denar, pa ne bom imel več takega veselja na tem, da sem vam pomagal v sili.«

Peterček je imel pa srebrnjak že v žepu. Ko je videl, da je Francek svojega židu nazaj dal, je pa tudi sam privlekel svojega iz žepa.

Ali Abraham ju je rotil pri Bogu, naj ne zavrmeta njegovega daru, sicer ne bo imel miru.

Nato sta obdržala dečka tista križavca. Žid je pa imel nad tem tako veselje, da je položil vsakemu dečku roko na glavo, kakor bi ju blagoslovil.

Ostal je potem pri njih več ur. Šele pozno na večer se je odpravil k znanim židom prenočevat.

Dokler je bil pa v hiši, so se menili z njim važne reči. Prišel je k teti vojak Bojan, seznanil se je z Abrahamom in se razgovarjal z njim po nemško.

Tudi Francek je moral po nemški govoriti, in ko se je temu tuji gost začudil, mu je stric povedal, da je bil on njegov učitelj, in ni zatajil vzroka, zakaj se nemščine uči.

Abraham je kimal materi, da ima vrla otroka.

Mati je pa opazila, da mu je Bojan nekaj posebnega razodel, pa ga je vprašala, o čem govorita.

Stric je dal Abrahamu znamenje, naj molči. Francek je pa pretil in položil prst na usta. Peterček je šepetal in stokal, ali vse ni nič pomagalo. Abraham jih ni umel, pa je radovoljno razložil materi, da ima pridna otroka, ker jo bosta peljala v — Toplice.

»Kaj ste rekli?« je ostrmela Konopaskovka.

»I no, draga teta,« je dejal Bojan, »Abraham nas je izdal. Pa nič ne dé. Saj smo vam tako hoteli odkriti. Francek je spravljal skupaj denar za vas, da greste v Toplice. Peterček mu je pa verno pomagal. Zdaj imata že toliko, kolikor potrebujeta. Kmalu se napotite.«

Francek je brž naštel, kar je imel denarja, na mizo. V eni nogavici je imel devet, v drugi pa osem in v vrečici pa sedem goldinarjev, a dva goldinarska tolarja Abrahamova sta dala štiri goldinarje.

Peterček je to seštel in povedal: »To je osemindvajset goldinarjev.«

Tolikega bogastva nista še nikoli videla skupaj. Zdelo se jima je skoraj nemogoče, da je njiju last. Prispeval je k temu, kakor vemo, tudi doktor Hvatal z devetgoldinarsko zbirko iz mesta, pa še pomnožilo se je, ko sta ga spravljala nazaj v svoje denarnice.

Stopil je namreč v hišo gospodar. Pa ko je slišal, za kaj gre, je

priložil desetak in rekel materi: »Meni je vsekako posebno na tem, da ozdravite. Jemljem torej nase del stroškov in v resnici želim, da bi vam mogel dati kaj več.«

Tudi stric je dal dva goldinarja, češ, da hoče dopolniti, kar manjka do štiridesetih goldinarjev.

Konopaskovka se je branila denarja. A ko so jo prisilili, ni dovolila, da bi jo sina peljala v Toplice. Bala se je, da si otroka sama kaj nakopljeta.

Abraham jo je pa tolažil. Pripomnil je: »Kadar pojdem v Prago po blago, bosta dečka lahko privezala svoj voziček k mojemu vozu, pa vas potegnejo konji. Iz Prage do Toplic boste pa lahko prišli.«

Zdaj je mati privolila. Določili so dan, kdaj odrinejo. To se bo zgodilo, ko bo vreme stanovitnejše in toplejše. In kopel bo takrat bolj pomagala.

Frater Sabbas.

Občudovanja so vredni vojaki, vrli sinovi mile Avstrije, ki stoje trdno kot zid ob Soči in se ne umaknejo niti za ped. Toda vredni so tudi posebnega spoštovanja še posebno tisti, ki v blagor sirot in revežev vzdrže mesec za mesecem v največjih nevarnostih v Gorici. Čast njim, ki delé tolažbo zbežanim in zapuščenim dušam in jih krepčajo z angelskim kruhom ob mizi Gospodovi. Čast njim, ki osirotele in zapuščene siromake tudi na telesu hranijo in jim teše lakoto. V solčni Gorici je ostalo iz teh vzvišenih namenov več duhovnikov. Med temi tudi dva očeta kapucina: o. Janez Reberc in o. Gabriel Bajec. S čudovito požrtvovalnostjo in vnemo lomita zapuščenim vernikom dušni kruh ter tolažita, navdušujeta in obračata srca kvišku k Očetu v nebesih.

Toda ne smemo prezreti še enega kapucina, ki je tudi izredno zaslužen. Poznajo ga reveži na kapucinski samostanski porti. Okoli 90 se jih zbira vsak dan, da jih nasičuje. Koliko dela in skrbi! Podpira ga veledušno mestno občinstvo. Vendar ni nikakor šala, za vse te reveže pripraviti in skrbeti, da nobeden izmed njih ne pojde domov s praznim želodcem. Na sliki ga vidimo, kako zadovoljno in veselo deli ubogim sirotam skrbno pripravljeno kosilce. Ostal je tamkaj v Gorici sam, prostovoljno, iz ljubezni do revežev in priljubljenega samostana, kjer je služil Bogu in ljudem že toliko let.

Fr. Sabbas Rubbia je njegovo ime. Doma je v Gorici iz odlične in bogate družine. Vstopil je iz poklica v kapucinski red l. 1894. Vztrajal je, čeravno se mu je začetek moral težak zdeti. In zdaj pozna v Gorici skoraj vsakdo ljubeznivega kapucinskega vratarja. Ljub je Bogu in ljudem. Kar dobrega izkazuje revežem, je pa še posebe zapisano v knjigi življenja.

(Ilustr. Glasnik.)